Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan'da Demokratikleşme ve Barışın Tesisi için Öğretmenler / 7-10 Şubat 2013
Toplantıdan notlar…

Atölye çalışması: İlköğretim ve öğretmen eğitiminde ortak ve benzer konuların haritalandırılması [Yiğit Aksakoğlu]

Ülke grupları bir araya gelerek ülkelerinde ilköğretim düzeyindeki sorunları ve olumlu yönleri tartışıp, not aldılar ve sonra da tüm katılımcılara sundular.

Türkiye

Sorunlar

- Eğitim sistemlerinin sık sık değiştirilmesi
- Zorunlu din dersinin uygulanması
- Sınıf mevcutlarının kalabalık olması (ortalama İstanbul'da 45 öğrenci, Doğu Anadolu'da 60 öğrenci)
- Öğretmenlerin toplu sözleşme ve grev hakkının olamaması
- Okula başlama yaşının erken olması (60-66 ay)
- Eğitimin paralı olması
- Okul öncesi eğitimin pasifleştirilmesi
- Özel eğitim merkezlerinin sayısının yetersizliği
- Okulların fiziksel yapısının çocuklara ve engellilere uygun olmaması
- Sınav odaklı eğitim anlayış
- Alan ihtiyaçlarına yönelik anketlerin periyodik olarak yapılmaması
- Okul kurallarına uymayan çocuklara verilen disiplin cezaları…
- Törenler ve günlük ritüellerdeki milliyetçi söylem ve yapı.
- Milliyetçi söylem, okul mekânının her yanına ve her anına sinmiş durumda… Çocuk hakları açısından eğitim sistemimiz sorunlu. Her gün sıra halinde sınıflarına gidiyorlar, her gün Andımız okunuyor. Beden eğitimi dersinde askeri ritimlerle çocuklara spor yaptırılıyor. Sosyo ekonomik seviyesi yüksek bölgelerdeki okullar hariç, okullarda fiziksel şiddet bir terbiye yöntemi olarak kullanılıyor. Fiziksel şiddet konusunda önlemler alınmaya çalışılsa da psikolojik şiddet çok yaygın…
- Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı…

Olumlu uygulamalar

- Ders kitaplarının okullarda ücretsiz olarak dağıtılması
- Okullarda süt dağıtılması
- E-okul sistemi sayesinde velinin öğretmenin ve yöneticilerin öğrenci bilgilerine kolay erişimi

Ortaklıklar

- Azerbaycan'da velilerin okula geleneksel olarak yaptıkları bir bağış vardır, okulun bir ihtiyacını gidermek için veliler masrafı üstleniyor.

- Gürcistan'da da çocuklar okula 5 yaşında başlıyor. Sınıf mevcutları gazla fakat yine de Türkiye kadar kalabalık değil, azami öğrenci sayısı 30 kişi… Biz bu sayıyı bile bir sorun olarak görüyoruz. Etüt saatleri sırasında çocuğun güvenliğinin sağlanması büyük bir sorun.
- Ermenistan'da da benzer sorunlar var. Mesela bizde de okula başlama yaşı erken; 5 yaş, birinci sınıf müfredatı 5 yaş çocukları için düzenlenmemişti. Bu yıldan itibaren durum biraz değişti. Sınıflar yeteri kadar donanımlı değil. Ermeni okullarında Rusçayı yabancı dil olarak öğretmeye başladık. Dil laboratuarlarımız yok, eğitimde bilgisayar kullanımında da yetersizlik var.

Ermenistan

Sorunlar

- Yükseköğrenim ücretli ve ücretsiz seçenekler mevcut
- Okullar ücretsiz ama bazı koşulların düzeltilmesi için öğretmenler velilerden yardım toplayabiliyor.
- Hükümet değiştiğinde hem eğitim sistemi hem de okul idarecileri de değişiyor.
- Cinsiyet eşitliği, insan hakları vb konularda ders kitaplarında olumsuz örnekler var.
- Sistemin yolsuzluğa, rüşvete bulaşmış olması kötü. Öğretmen iyi sınıflarda (zengin velilerin çocuklarını okuttuğu), iyi saatlerde ders vermek istiyorsa, müdüre rüşvet vermek zorunda…
- Sınıflar donatımsız, öğretim materyalleri eksik.
- Dini okullar yok, kilise tarihi dersi var. Farklı dini inanışlara sahip kişilere karşı (mesela Yehova şahitleri) bir olumsuz tavır var.
- Milli güvenlik dersi var.
- Okullarda sendikalar müdüre bağlı çalışır, dolayısıyla fiilen çok fazla işe yaramaz. Toplu iş sözleşmesi var ama sendikalar yeteri kadar saydam örgütler değildir.
- İnsan hakları dersi çocuklara ancak 9. sınıfta veriliyor, oysa çocuğun karakteri çoktan yerleşmiş oluyor o yaşa kadar… Kaldı ki öğretmenler de insan haklarından habersiz, öncelikle onların eğitilmesi lazım. İnsan hakları ders olarak değil, yaklaşım olarak tüm eğitim süreçlerine içkin olmalı…
- Yasamızda her türlü şiddet kullanımı yasak... Hatta ebeveynler öğretmeni çocuklara şiddet gösterdiği için dava edebilirler. Uygulamada fiziki güç kullanımı yoktur fakat bir STK okullarda şiddetin kullanımı ile ilgili araştırma yapmıştı, okullarda psikolojik şiddet uygulamaları olduğunu tespit etti. Yaygın değil ama bizi kaygılandırıyor.

Olumlu uygulamalar

- Öğretmenler için eğitim programları düzenleniyor, fakat bunlar formalite düzeyinde kalıyor.
- Ders kitapları 5 yılda bir düzenleniyor fakat sistem esnek, öğretmen dersin içini kendisi de doldurabilir. Ama bunun için kimse öğretmene ayrıca bir ücret ödemez.
- Sistem saydamdır, bir tür e-okul sistemi bizde de mevcut. Her öğretmen kendi sayfasında öğrencilerine verdiği notları kaydeder.
- Ermenistan'da milli marş sadece pazartesi sabahı okunur.
- Forma zorunluluğu yok.
- Eylül ayında çocuk altı yaşını doldurmuş ise okula alınır.

Ortaklıklar

- Azerbaycan'da da benzer bir e-okul sitemi var. Bizim ülkemizde, kim dinle ilgili eğitim almak istiyorsa zorunlu eğitime ek olarak medreseye gider, ama devletin öngördüğü zorunlu eğitime devam etmek zorundadır. Okullarda din dersleri de yoktur.
- Ders kitaplarında insan hakları ile ilgili konularda bütün ülkelerde benzer bir sıkıntı var, ders kitaplarında insan haklarına istenilen düzeyde yer verilemiyor.
- Gürcistan'da da ücretsiz eğitim var, bilgisayarlaşma süreci devam ediyor. Öğretmenler öğrencilere ilişkin bilgileri elektronik karneye işliyor, buna veliler de erişebiliyor. Öğretmenler genel planlama içinde kalmak koşulu ile kendi dersinin için kendi hazırlayabilir.
- Benim okulum özel bir okul, eğitimin yüzde 60'lık bir bölümünü biz okulda kendimiz belirliyoruz.

Gürcistan

Sorunlar

- Hükümetin değişmesi hemen ardından eğitim sistemini reform etmeye kalkışıyor.
- Eğitmenlerin sendikalaşması zayıf…
- Ders kitaplarının kalitesi düşük ve yardımcı ders kitapları az.
- Okula başlama yaşı 5. Son iki yıldır bu uygulanıyor ve çok olumsuz… 1 sınıftan itibaren çocuklar hem Gürcüce hem İngilizce öğrenmeye başlıyor, pedagojik açıdan bu yaşta çok büyük sakıncalar doğuruyor.
- Engelli eğitimine özel bir bütçe ayrılmıyor. Engelli öğrenciler diğer öğrencilerle birlikte okula gitmek zorunda kalıyor.
- Mesleğe yönelim konusu sıkıntılı... Cinsiyet eşitliğini sağlamak zor oluyor… Çoğu zaman öğretmenler kadınlardan oluşuyor.
- Milli güvenlik dersi, "sivil savunma" adı altında, 8. ve 12. sınıflarda veriliyor.
- Forma zorunluluğu yok.
- İnsan hakları dersi seçmeli ders olarak 9. sınıfta veriliyor. Ders kitabı hiç fena değil, yalnız öğretmenler çok yetersiz…

Olumlu uygulamalar

- İlkokul ve ortaokullarda eğitim ücretsizdir ve son birkaç yıldır rüşvet yoktur.
- IT teknolojileri konusunda eğitim verilmeye başladı. Bilgisayar sınıflarında öğrenci sayısı kadar bilgisayar vardır.
- Öğrenim sürecinin başında öğretmen değil öğrenci ve onun başarıları biliniyor
- Öğretmenler için ihtisas geliştirme programları uygulanıyor, böylece öğretmenlerin maaşlarını yükseltmesi de mümkün oluyor. Bizde asgari ücret 250 dolarken öğretmen maaşı 500 dolardır.
- Okulların güvenlik seviyesi artırıldı.
- Öğretmen kendi dersinin içini kendi dizayn edebiliyor.
- Okullarda âdem-i merkeziyetçilik arttı. Okullar kendi idare ekiplerini belirleyebiliyor.
- Çocuğa şiddet gösteren öğretmen, müdür tarafından okuldan uzaklaştırılır ve dosyasına neden okuldan uzaklaştırıldığı işlendiği için bir daha hiçbir okulda iş bulamaz.

Ortaklıklar

- Öğretmenler arasındaki sendikalaşmanın zayıf olması Türkiye ile benzerlik gösteriyor. Engelli eğitimine devletin yaklaşımı da Türkiye ile benzerlik gösteriyor. Çocuğu mesleğe yönlendirme konusunda da çoğu zaman çocukların notları baz alınır.
- Öğretmen engelli öğrencilerle nasıl çalışacağını bilmeli. Ermenistan'da da engelli öğrencilere yaklaşım Gürcistan'a benziyor.
- Bizde milli marş sadece bağımsızlık günü olan 1 Eylül'de, devlet töreni yapıldığında ve ders yılı başladığında çalınıyor.

Azerbaycan

Sorunlar

- Tam gün eğitim yok. Dersler bittikten sonra etüt yapılacak imkân (sınıf vb) yok.
- Çocukların okul sonrasında ilgi alanlarına göre bir şey yapmaya zamanı kalmıyor, çünkü çocuklara çok ödev veriliyor
- Kitaplar ücretsiz ama öğrencilerin anlayacağı dilde yazılmış değil.
- Tarih derslerinde devlet politikası kendini çok bariz bir yansıması görülüyor.
- Erkek öğretmen pek fazla yok, bükün öğretmenler ve hatta idareciler kadındır.
- Branş eğitimi veren okullardan mezun olan gençler muhakkak bir usta yanında staj görmek zorunda kalıyor.
- Milli güvenlik diyebileceğimiz "askeri güvenlik" dersi 11. 12. sınıflarda veriliyor.
- Forma zorunluluğu var.
- İnsan hakları sadece anayasa dersinde işlenir fakat çok yetersizdir.

Olumlu uygulamalar

- Üniversiteye giriş sınavı ve 9. Sınıftan 10. Sınıfa girerken yapılan yönlendirme sınavı merkezi düzeyde yapılıyor. Bu olumlu bir uygulama. Böylece üniversiteye girişte rüşvetin önü yüzde
- 8 öğrenciye bir öğretmen düşüyor, sınıflarda 20'den fazla öğrenci yok.
- Sınıflar bilgisayarla donatılıyor
- Ders kitapları ücretsiz…
- Öğrencilerimiz 6 yaşında ilköğretime başlıyor.
- Dini okullar yok.
- Eğer hava güzelse milli marş çalınıp söylenir, her hafta/gün şart değildir.
- Birinci grup ağır engelli çocuklar evlerinde eğitim görüyor, öğretmenler bu çocukların evine gidiyor. Sadece işitme engelliler ve körler için ayrı okullar var.

Ortaklıklar

Türkiye'de de ders kitaplarında resmi ideolojinin yansımasını görmek mümkün. Öğretmen yetiştirmede de benzer sorunlar var.